

دوره حقوق شهروندی - دفتر یازدهم

حقوق شهروندی؛ از اسناد بین‌المللی تا پاسخ ملی به حمایت از سالمندان

تألیف:

دکتر لیلا ناصری
دکتر محمود عباسی
دکتر آرین قاسمی
دکتر آرین پتفت
دکتر مجید طاهری
دکتر نوید رهبر
دکتر سیدرضا احسان‌پور
دکتر حسام‌الدین علامه
میثم کلهرنیا گلکار
کامبیز کبیری

فهرست

۱۱	مقدمه
۲۵	بخش اول: بررسی اسناد بین‌المللی و اقدامات کشورها
۲۷	مقدمه
۲۹	فصل اول: حمایت از سالمندان در اسناد بین‌المللی
۲۹	۱- کنوانسیون چهارم ژنو ۱۹۴۹
۳۰	۲- قطعنامه‌های سازمان ملل
۳۰	۳- سند اقدام بین‌المللی وین
۳۲	الف. پیشینه جمعیت‌شناسی
۳۲	ب. جنبه‌های بشردوستانه و توسعه‌ای سالخوردگی
۳۵	اصول راهبردی
۳۷	توصیه‌ها برای اقدام
۳۷	الف. اهداف و توصیه‌های طرح
۳۸	۱. توصیه‌های کلی طرح
۴۱	۲. تاثیر سالخوردگی بر توسعه
۴۶	۳. عرصه‌های مورد توجه سال‌خوردگان
۴۷	۳-۱- بهداشت و تغذیه
۵۴	۳-۲- محافظت از مصرف‌کنندگان در سنین سالمندی
۵۵	۳-۳- مسکن و محیط زیست
۶۵	۳-۴- خانواده
۶۶	۳-۵- رفاه اجتماعی
۶۸	۳-۶- امنیت مالی و استخدامی
۷۳	۳-۷- حق بر آموزش
۷۷	ب. پیشبرد سیاست‌ها و برنامه‌ها
۷۸	۱. جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها
۷۹	۲. کارآموزی و آموزش

۸۱	۳. پژوهش.....
۸۲	توصیه‌هایی برای اجرا.....
۸۲	الف. نقش حکومت‌ها.....
۸۴	ب. نقش همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی.....
۸۴	۱. اقدام جهانی.....
۸۵	۱-۱- همکاری فنی.....
۸۶	۱-۲- مبادله اطلاعات و تجربه.....
۸۷	۱-۳- تنظیم و اجرای رهنمودهای بین‌المللی.....
۸۷	۲. اقدام منطقه‌ای.....
۸۸	پ. برآورد، بازبینی و ارزیابی.....
۸۸	۴- اعلامیه اصول اساسی عدالت برای بزه‌دیدگان و قربانیان سوءاستفاده از قدرت ۱۹۸۵.....
۹۲	۵- اصول ملل متحد برای سالمندان.....
۹۳	۵-۱- استقلال.....
۹۳	۵-۲- مشارکت.....
۹۳	۵-۳- مراقبت.....
۹۴	۵-۴- خودسازی.....
۹۴	۵-۵- شأن و منزلت.....
۹۵	۶- طرح اقدام مادرید.....
۹۷	۶-۱- خانواده.....
۹۸	۶-۲- توسعه.....
۱۰۰	۶-۳- اشتغال و حقوق کار.....
۱۰۱	۶-۴- مناسب‌سازی و بهداشت.....
۱۰۲	۶-۵- تصویر سالمندی.....
۱۰۳	۷- توصیه‌نامه ۱۶۲ سازمان بین‌المللی کار.....
۱۰۵	۸- تفسیر کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.....
۱۰۶	۸-۱- تساوی زن و مرد.....
۱۰۷	۸-۲- حقوق کار.....
۱۰۷	۸-۳- تامین اجتماعی.....
۱۰۸	۸-۴- استانداردهای زندگی.....

۱۰۸	۸-۵- حق برخورداری از سلامتی جسمی و روحی
۱۰۹	۸-۶- حق بر آموزش و فرهنگ
۱۰۹	۸-۷- نظام مراقبت بلندمدت
۱۱۲	۸-۷-۱- انگلیس
۱۱۳	۸-۷-۲- آلمان
۹	اصول و راهنمای عمل ملل متحد در دسترسی به معاضدت حقوقی در نظام کیفری
۱۱۵	۱۰- کنوانسیون‌های مرتبط با اشخاص آسیب‌پذیر
۱۱۵	۱۰-۱- کنوانسیون حقوق اشخاص دارای معلولیت
۱۱۷	۱۰-۲- کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان
۱۱۸	۱۰-۳- کنوانسیون حقوق کودک
۱۱۹	۱۰-۴- ارزیابی
۱۲۳	فصل دوم: حمایت از سالمندان در کشورهای جهان
۱۲۶	۱- قانون حمایت از سالمندان آمریکا
۱۳۱	۲- قوانین اساسی خارجی
۱۳۱	۲-۱- قانون اساسی اسپانیا
۱۳۲	۲-۲- قانون اساسی کانادا
۱۳۲	۳- سالمندی
۱۳۴	۴- معیارهای سنجش سالمندی مطلوب
۱۳۵	۵- فعالیت‌های مرتبط با سالمندان
۱۳۹	۷- اقدامات حمایتی برای سالمندان
۱۳۹	۷-۱- اقدامات آموزشی
۱۴۲	۷-۲- اقدامات فرهنگی - اجتماعی
۱۴۵	۷-۳- اقدامات حوزه بهداشت و سلامت
۱۴۸	۷-۴- اقدامات حوزه مالی
۱۵۲	۷-۵- سایر حمایت‌ها
۱۶۱	۷- ساختار اجرایی اقدامات حمایتی از سالمندان
۱۶۳	۷-۱- دفاتر سلامت و رفاه سالمندان
۱۶۳	۷-۲- تقسیم‌بندی خدمات سالمندان در آمریکا

- ۷-۳- سطوح نظارتی و اجرایی در سوئد ۱۶۴
- ۷-۴- انجمن‌های سالمندی ۱۶۵
- ۷-۵- ساختار هزینه‌ای مؤسسه هلپ ایج ۱۶۵
- ۸- انجمن‌ها و خانه‌های سالمندی در سایر کشورها ۱۶۵
- ۸-۱- مؤسسه سالمندی اجتماعی امریکا ۱۶۵
- ۸-۲- مؤسسه سالمندان آمریکا ۱۶۶
- ۸-۳- مدیریت سالمندی (The administration on aging. AOA.) ۱۶۶
- ۸-۴- مؤسسه اتحاد بازنشستگان امریکا ۱۶۶
- ۸-۵- مؤسسه بنیاد اولویت تنظیم مقررات مسائل بازنشستگی ۱۶۷
- ۸-۶- انجمن پرستاری ژاپن (JNA) ۱۶۷
- ۸-۷- مرکز سالمندشناسی آلمان ۱۶۷
- ۸-۸- انجمن بازنشستگان آلمان ۱۶۸
- ۸-۹- انجمن ملی سازمان‌های شهروندی آلمان ۱۶۸
- ۸-۱۰- انجمن دوستان کلاسسون بین‌المللی سالمندی ژاپن ۱۶۸
- ۸-۱۱- سازمان استخدام سالمندان افراد کم‌توان و افراد جویای شغل در ژاپن (Japan Organization for Employment of Elderly, persons with Disabilities and Job seekers) ۱۶۹
- ۸-۱۲- انجمن ملی دفاع از سالمندان پرتغال ۱۷۰

بخش دوم: حمایت از سالمندان در نظام حقوق داخلی ۱۷۱

مقدمه ۱۷۳

فصل اول: بررسی اسناد حقوقی متضمن حقوق و آزادی‌های سالمندان ۱۷۹

- ۱- حق بر توسعه: ۱۸۳
- ۲- حق بر دولت اخلاق‌مدار و مبتنی بر ارزش‌های اسلامی: ۱۸۴
- ۳- حق بر مردم‌سالاری دینی: ۱۸۴
- ۴- حق بر عدالت اجتماعی: ۱۸۵
- ۵- حق بر حفظ کرامت و حقوق انسانی: ۱۸۵
- ۶- حق بر تضمین و احترام به آزادی‌های مشروع: ۱۸۶
- ۷- حق بر برخورداری از دانش پیشرفته: ۱۸۶

مقدمه

یکی از مهم‌ترین مسائلی که در دهه اخیر، توجه سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کلان جوامع مختلف را به خود معطوف داشته، مسئله «پیری جمعیت» است. دو موضوعی که بر اهمیت روزافزون توجه به پیری جمعیت می‌افزاید، عبارتند از: کاهش زاد و ولد و افزایش سن امید به زندگی. با کاهش زاد و ولد که می‌توان آن را نتیجه تغییر سبک زندگی مردمان جوامع مختلف به حساب آورد؛ جمعیت جوان یک کشور نسبت به بزرگسالان و سالمندان به شدت کاهش می‌یابد؛ در نتیجه آن کشور، در زمینه «جمعیت فعال» دچار مشکلات متعدد می‌گردد؛ از سوی دیگر با افزایش سن امید به زندگی، بر عمر جمعیت بزرگسال و سالمند افزوده می‌شود و لایه فوقانی قشر سالمند (۸۵-۷۵) حجم‌تر از قبل می‌شوند، بدون آنکه متناسب با رشد سنی جمعیت، به تعداد زاد و ولدهای آن جامعه افزوده شود.

مسئله پیری جمعیت بر مسائل مختلف زندگی فردی و اجتماعی تأثیر می‌گذارد، از همین‌رو متفکران و صاحب‌نظران از رشته‌های مختلف علوم انسانی به این موضوع پرداخته‌اند. یکی از ابعاد سالمندی، بعد حقوقی زندگانی سالمندان است که از آن با اصطلاح حقوق سالمندان یاد می‌کنند.

بر اساس پیش‌بینی‌های جمعیتی، ایران در سه دهه آینده با قشر عظیمی از جمعیت سالخورده روبه‌رو خواهد شد؛ در نتیجه آمادگی پیش‌بینی برای مواجهه با مشکلات ناشی از این موضوع، نیازمند توجه کافی و شایسته است. در همین راستا، دغدغه‌ای نوین با عنوان «حقوق سالمندان» شکل گرفته است که در آن، زوایای مختلف زندگی سالمندان از دیدگاه حقوق، مورد پایش و رصد قرار می‌گیرد.

آینده‌نگری در زمینه حفظ حقوق شهروندانی که بیشتر در معرض خطر و آسیب هستند، اقتضا دارد که از هم اکنون ابعاد حقوقی مساله سالمندی مورد توجه قرار گیرد و سازوکارهای لازم برای تامین «حقوق سالمندان» پیش از ظهور و بروز معضلات آن، ته‌مید و تامین گردد.